

8982

III

Aug. St. Dr.

P

Bandthie 12.

3283 Traus.

VIII. a. 32.

19.

41. 1. 118.

MOWY
Konstytucye różne

Podczas Seymu Ordynaryinego pod Konfe-
deracyą w Warszawie agituiącego się
In Publicum.

Roku 1776.
WYDANE.

BIBLIOTHECA
VNIV. MAGELL.
CRACOVENSIS.

8982

V O T U M

J. O. XIĘCIA JMCI
LUBOMIRSKIEGO

MARSZAŁKA WIELKIEGO KORONNEGO,

IN TENORE PROIEKTU POD TYTUŁEM

Powinności y Władza Departamentow w Radzie:

NA PROPOZYCYĄ

*Jeżeli Proiekt dziś przeczytany z Rezolucyi Stanów, do Decyzji przycho-
dzący, ma być przyjęty, lub nie?*

NA SESSYI SEYMOWEY

DNIA 23. WRZEŚNIA 1776.

ZNAM KROLU Nayiaśnieyszy respekt, który we mnie być powinien na Głos ukoronowaney Głowy; Znam, że głos W. K. Mci, iako Głos pierwszego Stanu, oświecający nas nad Proiektem tey Wagi, y wielkości, z winnym przyjmować zawsze należy uszanowaniem. Znam oraz, iż Głos Senatora, Ministra, składającego część drugiego Stanu Senatorskiego, mówiącego w tey tu Izbie przy Prawie y wolnościach Narodowych, mówiącego z obowiązku przyięgi, *Quidquid nocivi scivero, avertam*; przyzwoite od każdego mieć powinien poważenie.

Mówiłem, o Prawie 1768. w tey tu Izbie, y wstydzic się tego nie będę. Wiadomo, że przemoc te nam dała Prawa, y w milczeniu przyjąć one kazała. Nikt dotkliwszym tego nie był, nad wierne Ministerium W. K. Mci, y że większego nie okazał uczucia; zaświadczać to będą Ahta publica, gdzie zdania Ich, na Radzie Senatu 1769. są złożone, podług przepisu Prawa; Nikt żywszych ztąd na siebie nie ściągnął uciskow, nad nas czterech Ministrów W. K. Mci, y Rzeczypospolitey, iuż dwóch zmarłych J. O. Xięcia Imci Czartoryjskiego Kanclerza, y J. W. Przeddzieckiego Podkanclerzego, W. X. Litewskiego, a nas dwóch żyjących, J. W. Borchę Podkanclerzego Koronnego, y mnie utraceniem sekwestracją rocznych Intrat naszych; co każdemu, y W. K. Mci Panu memu Miłościwemu było dobrze wiadomym.

A

Znam ia, że Prawa 1768. stanowione, są uciążliwe; w Roku 1775. są ieszcze gorzkie; Te które dziś stanowią, są ieszcze dla Narodu naygorzkie. I dlatego to Najjaśniejszy Królu, co dawniey było goryczą, dziś staie nam się słodyczą, co na ten czas było trucizną, dziś lekarstwem, dziś staie się tarczą Praw, y wolności naszych: y dlatego to nie wstydzę się tego cytować Prawa, które ratunkiem byż nam dziś powinno.

Nie wstydzę się więcej ieszcze, że y słucham tego Prawa, bo powinność dobrego Obywatela, byż Prawu posłusznym (dobremu, lub złemu) gdy iest Prawem. I dla tego to głęboko wzieram, żywo zastanawiam się, mocno nie dopuszczam szkodliwego stanowienia Prawa, znając dobrze, że gdy iest stanowionym, słuchać go przynależy, bo nikogo Prawo w tej tu Izbie, od ślepego posłuszeństwa Prawu nie wyłącza. Te ślepe odemnie posłuszeństwo, chwałę, nie, krytykę czynić mi powinno.

I tego to posłuszeństwa Prawu, mam Prawo dopraszać się, aby podług uczynionej odemnie prekursory, po skończonym Turnum, nad teraźniejszym Projektem, szedł powtórny Turnus, a potem sekretne kryski, bo tak Prawo każe 1768., y tego Prawa słuchać trzeba, gdy iest Prawem, y nie iest uchylonym.

Nadaremnie, chcieć tu dysputować, że to Sejm Konfederacki, nie ma nad sobą Prawa; już ia dawniey mowilem, że są Prawa a Prawa Kardynalne, których etiam Konfederacye wzruszać nie mogą.

Wolność dopraszania się sekretnych krysek, iest umieszczona w przepisie porządku Seymowania; Przepis Seymowania iest umieszczony inter materias Status, a podług tegoż Prawa, *materie status pod żadnym pretextem, y tłumaczeniem, w żadnym czasie, ani od nikogo, sub Pluralitatem pociągane być nie mogą.* A przeto te Prawo zachowane byż nam powinno, y bez zgwałcenia widocznego Prawa, powtórne kryski, y sekretne odmowione byż nie mogą.

Dziękuję J. W. Imci Xiędzu Biskupowi Kujawskiemu, że wspomnieć raczył; iż są, tu zasiadający, którzy opisywali Ministeria na Seymie Convocationis. 1764.; Wyznaię, żem był z tej liczby, żyłbym tylko, by pamięć J. W. Biskupa, zasiagała nie tylko czynności, lecz y okoliczności na ów czasowe, które są u mnie w żywej pamięci, y noszę onych zaświadczenie, gdy w ręku moich okazuję Stanom zgromadzonym Głos mój Dnia 12. Maja 1764. na tymże Seymie miany.

Należy czynić różnicę, co było, a co iest aktualnym, Tam w czasie bez Królewia zkonfederowane wprzód na swych Seymikach Woiewodztwa w Koronie, y W. Xięstwie Litewskim w Izbie Poselskiej, przez Posłów swych udziałali Generalną Konfederacyą, a po złączeniu się z Senatem, okazali Seymiącą Rzeczpospolitą zkonfederowaną, ktorey wyrokom Hetman zbraniał się.

Dziś zrobileś W. K. Mość w Radzie Nieustającej Konfederacyą, przed zaczęciem Seymu, publikowani byli tam Marszałkowie. Zwołano Hetmanów, kazano wykonać przysięgę, kazano oddać

woyfko w Kommendę W. K. Mci, y Kónfederacyi: wfzyfko to wykonali, y poſłufznemi teyże Kónfederacyi zoſtali; y czyliż za to karani bydź mają, chyba że poſłuſzeńſtwo za kryminat ieſt im po-
liczone; tam karano doczeſnie oſobę, dziś karzą Urzędy w oſobach.

Wiele tu ſłyſzę zdań, że gdy opisy Hetmanow 1764. były dobre, więc y dzisieyſze przyiać należy, chyba, że kto bez za-
ſtanowienia ſię kładzie w tym ſwoię Decyzją, bo Prawo. 1764. pomnieyſzyło władzę Hetmanow, dzisieyſze zupełnie one znosi,
y wfzelkie ich uchyla Prerogatywy.

Podskarbiowie, y Kommiſſya, coż wykroczyli? czyliż teyże Kónfederacyi nie ſtali ſię zupełnie poſłufznemi? wykonali Przy-
ſięgę, oddali Skarb w zupełny rząd W. K. Mci y Kónfederacyi.

Marſzałkowie, Kanclerze, nie podpifałiż akceſſu do Kónfедера-
cyi? z obowiązkiem na Przyſięgę Miniſtrowſką, iż rozkazy W.
K. Mci, y Kónfederacyi dopełniać zawſze będą?

Y w czymże Miniſteria W. K. Mci wykroczyły? y za coż
poniżone bydź mają? gdy zupełnie rządowi, y woli W. K. Moſci
przez to poddali ſię?

Dziękuję J. W. Jmci Xiędzu Biſkupowi Kuiawſkiemu, że mi
przypomniał, że byłem powodem opifow Podskarbiach Koronnych
na tymże Seymie; ieſt to prawda; bom chciał, by Podskarbi ex
aſſe ſię rachował, bom chciał, by groſz publiczny nie był uroniony,
mam tu ſwiadców, że mi ofiarowano uſtąpienie tegoż Podskarbi-
ſtwa, bylebym nie przynaglał, ſciſły rachunek ex aſſe, lecz tak po-
dley dla ſiebie nie przyiałem ofiary.

Y dziś widzieć mię każdy będzie ſciſłym doyzrzycielem, czy-
now Kommiſſyi Skarbowey. Niech Nas tu tylko J. W. Jmć Xiądz
Biſkup Kuiawſki iako Delegowany, do ſłuchania rachunkow Kom-
miſſyi Skarbu Koronnego uwiadomi, w czym uyrzy ich wykro-
czenie, bądź w daniu rezolucyi Sądowych, lub Ekonomicznych,
bądź w uianieyſzeniu dochodow Skarbu Koronnego, przez fawo-
ryzujące Kontrakty, a mianowicie Czopowego, zapewnionym bydź
może, iż znajdzie we mnie równą gorliwość, którą upatrywał na
Seymie Convocationis.

Zywe we mnie ſprawił wyobrażenie głos Wielkiego Miniſtra,
J. W. Jmci Pana Hetmana Polnego Koronnego, że ſtoimy nad prze-
paſcią, iuż dziś zanurzeni w niey, teraźnieyſzym Prawem pogne-
bieni będziemy. Wyraziłem, Przeſwiętne Stany, głosem moim na
dniu onegdąyſzym, iż byłbym nie przyiażny Oyczyźnie moiey,
gdybym w czymkolwiek był wykonywaczem tak ſzkodliwego Pro-
iektu, iż łatwo ſądzić możecie, że ſię na niego zgodzić nie mogę.

Przezacny Stanie Rycerſki, Obrońco Wolności Narodowych,
nie zaſtanawiaj ſię nad różnością zdań Senatu, ieſt w Nas miłość
Oyczyzny, y bydź powinna, lecz mamy ieſzcze w Nas właſciwe
przeſwiadczenie, które ſprawować może tę różność opinii. W in-
ſzey tu ſławacie ſytuacyi; ieſt w ſercach Waſzych miłość równie

)(o)(

powinna, lecz macie na sobie wyraźne obowiązki Braci Waszych, którzy niechęcią niewoli, niechęcią powiększenia Władzy Rady; Przeświadczyliście mnie w tym, bom w przeciągu tylo zeszłych Seſſyi nie ſłyżał, by który z wyſбору Stanu Rycerſkiego, śmiał być Obrońcą tak uciążliwego Proiektu. Słyżałem zaś wielu gorliwość, przeciw obſtawiających. To mi gruntuie uſność, iż iednoſtawnym ſercem, y umyſłem nie dopuſćcie tak niewolniczego Prawa, w czym poprzedzając ich gorliwość, te moje wyrażam zdanie.

A nayprzod co do Punktu, aby Departament woyskowy w Radzie, reprezentował Kommiſſyą woyskową, iakom iuż wyraził w głoſie moim, na dniu onegdajſzym, iż gdy zapadło Prawo, iż *Rada Nieuſtaiająca, Mocę Sądowną mieć nie może*, tak ponawiam zarownie, że *unius oppoſitio circa legem latam ſufficit*, y to Prawem być nie może.

Co zaś do innych Kategoriei w tym Proiekcie umieſzczonych, moglbym na niektore, y zgodzić ſię, gdyby Prawo 1768. było zachowane, iż *na każde Kategorie, ma być Turnus dawany, gdy o niego kto proſić będzie z Sejmujących*, w czym gdy te Prawo nie ma tu mieyſca, y nie ieſt ſłuchane, a wſzyſtkie Kategorie, ſą w iednym Proiekcie umieſzczone, przeto całego tego Proiektu nie przyimuję.

*Te zdanie Moie podług obowiązku Prawa, z podpisem ręki Moiej
ad Acta Publica oddaie.*

STANISŁAW LUBOMIRSKI

MARSZAŁEK WIELKI KORONNY.

W WARSZAWIE
W DRUKARNI P. DUFOUR 1776.

REGISTR

Konstytucyi y Mowów w tej
Książce Inayduiganych
Roku 1776.
WYDANYCH

	Folio
o Akt Konfederacyi Generalney oboyya Narodów	x
Mowa W. Mohronoskiego y W. honory Marszał ka Konfederacyi przy zagaieniu Seymu miana . . .	2
Mowa W. Ogirishiego y W. Litt. Marszałka Konfederacyi W. Litt.	3
Nota do Departamentu Interesów Cudzo- ziemskich, do W. Graffa de Stachelberg. P. sta Rosyjskiego	4
Respons na Tej. Note	5
Mowa W. Rzewuskiego Hetmana Pol. kor.	6
W. Lipskiego Karsztel Seizy	7
Mowa Króla Imgi	8

REGISTER.

	Folio
Wierze na pochwałę M ^o Mokronoskiego	9.
Mowa W ^o Kraszewskiego S. W. K ^o rony	10.
W Ogińskiego Marszałk ^o W. Altk ^o	11.
Douffala Łowczego N. Altk ^o	12.
Moc Ratyfikacyi z Dworem Rosyjskim	13.
Mowa W ^o Olizara Stelm ^o K ^o rony	14.
Kosiathowskiego	15.
Gurowskiego Marszałka N. Altk ^o	16.
Deputacya do examinowania Rady Nieustawczej	17.
Edanie W. Xęcia Lubomirskiego Marszałka W ^o K ^o rony	18.
Mowa W ^o Rzewuskiego Hetmana P. K ^o rony	19.
Edanie W. L. Branińskiego Hetmana W ^o K ^o rony	20.
Głos W ^o Nowowiejskiego Łowcy Wyszog ^o	21.

wygraw.

REGISTR

Ordynacya Sadów Szymowych . . .	22
Mowa M. Gurovskiego Kancel. Przem . . .	23.
..... X. Młodziejewskiego Biskupa . Przem . .	24.
Moc Ratyfikacyi z Dworem Wiedem . . .	25.
Mowa M. Olizara S. M.	26.
Moc Ratyfikacyi konwencyi Granicznej z Dworem Berlińskim	27.
Powinności i Władza Departamentów w Radzie Niewstaigcey	28.
Zdanie M. Lubomirskiego Marszałka M. . .	29.
Wotum Tegoz	30.
Mowa M. Kosiakowskiego	31.
Art. konwencyi między N. królem Ang. i Rzplta, a między królem Ang. Pruskim dla ulożenia granic	32.

REGISTR.

Obiawienie Ustawienia Rady. Nic ustajęcy	Folia 33
Zdanie M ^{ro} Cegińskiego Hetmana W. M. A. B.	34
. . . . . Branickiego Hetmana W. K. W.	35
Mowa P ^{ro} Markowskiego Stolnika Mielny	36
. . . . . W. Rzewuskiego Hetmana P. S. W.	37
Zdanie M ^{ro} Chreptowicza P. S. W.	38
Mowa Króla M.	39
Deklaracya o komisaryach y Remisach z przeszłego seymu wypadłych	40
Mowa M ^{ro} Wiszowatego	41
. . . . . Bouffata	42
Zdanie J. A. Lubomirskiego Marszałk. W. K. W.	43
Projekt względem ocelenia przyw. obywatelów Kierysp.	44
Emiencyznie Expenzy Cywilney przez Tęgi podane	45
Mowa P ^{ro} Gurowskiego k. A. P.	46
. . . . . Małachowskiego W. K. W.	47

J. S.

RECEPTR.

Głos J. A. Sanguszkha Wdy Wotyny - - - - -	48.
- - - W Markowskiego - - - - -	49.
- - - Korzeniewskiego - - - - -	50.
- - - Bukara - - - - -	51.
- - - - -	49.
- - - Bierzynskiego Karła Zytomir - - - - -	52.
- - - Zielińskiego - - - - -	53.
- - - Tierańowskiego - - - - -	54.
- - - Rzewuskiego H. B. K. 10 0607 - - - - -	55.
- - - Jęgorz - - - 12 0602 - - - - -	56.
- - - Bierzynskiego - - - - -	57.
Dochody Skarbu Koronnego - - - - -	58.
Wydatki Koronne - - - - -	59.
Mowa W Markowskiego - - - - -	60.
Ubezpieczenie Summ Ziemskich i Pożezuickich. - - - - -	61.
Obciążenie Legii cumptuarie - - - - -	62.
Universal der Kron - Schatz - Commission in Auschung des Schrupf und Rauck Fabrick Kommission R - plter Skarbu Koronnego - Witek	63.
	64.

Termin zwrotu lub zgłoszenie prolongaty.

--	--

Biblioteka Jagiellońska

stdr0022117

2-166.

